

Rozhovor pro Královéhradecký deník, který proběhl dne 11. - 18. 4. 2011 korespondenční formou.

1) Jaké nejnižší dokončené vzdělání musí mít vyučující na vaší škole?

- *Již odpověď na první otázku by podle mého mínění vydala na samostatný článek. Ze zákona může učit prakticky kdokoli, ale kvalifikovaný učitel je pouze ten, který má magisterské vzdělání v oblasti pedagogiky pro daný stupeň vzdělávání (primární, druhý stupeň, střední škola). Ve skutečnosti se ovšem vzdělávací programy na VŠ, zejména mezi druhým stupněm a střední školou prakticky neliší.*
- *Další otázkou je, zda učitel učí všeobecně vzdělávací předmět nebo předmět odborný. Podle zákona jsou nároky na kvalifikaci učitele odborných předmětů výrazně nižší (co do délky, tak rozsahem studia). Tak nastává situace, že např. učitel českého jazyka, který dosáhl magisterského stupně vzdělání na pedagogické fakultě pro druhý stupeň, kvalifikovaný pro střední školu není, pokud neabsolvuje další tříleté studium. Inženýr, vyučující mechaniku na střední odborné škole, má magisterské vzdělání na technice a doplňkové studium (při minimálním rozsahu necelý rok) a je plně kvalifikovaný.*
- *Problémem je také rozlišení kvalifikovanosti a aprobovanosti. Učitel, který vystudoval na pedagogické fakultě aprobaci hudební výchova - anglický jazyk, je kvalifikovaný i pro výuku fyziky a může ji učit.*
- *Pedagogické fakulty kladou maximální důraz na předmětovou odbornost, ale didaktiky a metodiky (jak učit) vyučují pouze jako nutné zlo podle zásady "Kdo umí rozbit atom, automaticky umí učit o rozbití atomu". Rozsah praxe studentů pedagogických fakult činí přibližně pouhých 30 hodin za celé období studia. To je jeden a půl týdne běžného rozvrhu učitele. Absolventi tak vycházejí zcela nepřipraveni, přestože mají v rukou diplomy a kvalifikace. Podíl psychologických, pedagogických a didaktických předmětů v rámci celého studia činí přibližně 5 %.*

2) Jak případně hodnotíte jejich pracovní zkušenosti?

- *Při výběru nových pedagogů kladu hlavní důraz na charisma, schopnost komunikovat a na chuť pracovat na sobě. Ostatní se dá naučit. Protože je o naši školu zájem nejen mezi žáky, ale i mezi učiteli, mohu zpravidla přijmout pedagoga, který má jak kvalifikaci, tak osobnostní předpoklady. V posledních letech jsem do pracovního poměru přijal i několik studentů čtvrtého nebo pátého ročníku VŠ, tedy nekvalifikovaných a bez pracovních zkušeností, a jsem s nimi velmi spokojen. Pochopitelně, že si školu dodělali. Paradoxem je, že tato praxe se jim do vysokoškolského studia nemohla započítat.*

3) Vzdělávají se vaši učitelé průběžně? Pokud ano, jakým způsobem?

- *Tak jako u jiných profesí i mezi pedagogy existují lidé, kteří sami iniciativně vyhledávají možnosti k rozvíjení svých profesních kompetencí, dále ti, kteří se jim nebrání, pokud jim k tomu vytvoříme podmínky, a nakonec ti, kteří si myslí, že to nepotřebují nebo že to nemá smysl.*

4) Jak podporuje učitele ve vzdělávání přímo vaše škola? Pociťujete, že podpora motivuje učitele k větší iniciativě v této oblasti?

- *Základem dalšího vzdělávání na naší škole jsou společná školení pedagogického sboru, která probíhají jednou až dvakrát ročně. Naposledy byl sbor proškolen na podzim v zásadách jednotného způsobu ústní prezentace žáků a jejího hodnocení. V srpnu proběhne společné školení v dovednostech poskytování první pomoci. Další formu tvoří skupinové vzdělávání.*

Letos v březnu odjelo 12 pedagogů naší školy, kteří učí všeobecně vzdělávací předměty v anglickém jazyce, na týden do Anglie, kde vyučovali na tamních školách. Po návratu seznámili své kolegy se systémem anglického školství a s podobnostmi či spíše odlišnostmi tamního vzdělávacího systému. Ve výjimečných případech umožňujeme pedagogům účast na individuálních vzdělávacích aktivitách, například na kurzu kritického myšlení. Pokud chtějí pedagogové prohlubovat svoji oborovou odbornost, mohou využít studijního volna, které je stanoveno zákonem v rozsahu 12 dní ročně.

5) V jaké oblasti se učitelé nejčastěji vzdělávají? Jaké dovednosti jim často k vykonávání této profese chybí a které je potřeba průběžně rozvíjet?

- *Učitelé by se nejraději vzdělávali ve své odbornosti (např. fyzikář ve fyzice). Jednoznačně však preferujeme vzdělávání v oblasti metodické a didaktické, neboť je bohužel na VŠ systémově zanedbávána (viz výše). Současná doba přináší i výrazné změny v souvislosti s šířením informačních technologií. Nejde pouze o to, aby se učitelé s nimi naučili zacházet. To zpravidla nebývá největším problémem. Informační věk s sebou přináší především zásadní změnu v myšlení nastupující generace. Žák snadno informaci nalezne, ale neumí ji použít, zařadit do kontextu a vyhodnotit. Proto dochází ke konfliktu. Pedagogové, nositelé tradičního vzdělávání založeného na předávání znalostí, často nevědí, jak posílit vzdělávací složku založenou na rozvíjení dovedností a postojů.*

6) Jaký je Váš celkový pohled na tuto problematiku? Myslíte, že do ní školy dostatečně investují?

- *Kromě škol, které mají jasnou vizi a „reformu“ vzdělávání berou jako výzvu a příležitost, je další vzdělávání pro většinu učitelů, ředitelů i institucí formalitou, která je povinná, ale zbytečná. Často se setkávám s názorem, že školení je pouze příležitostí, jak si popovídat s kolegy z jiných škol, které jsme již dlouho neviděli. Tradiční formy výuky, frontální výklad před tabulí, přeplněný pouze daty a encyklopedickými informacemi, skutečně mnoho nároků na další vzdělávání nevyžaduje.*
- *Navíc se prostředky přidělené z ministerstva na vzdělávání a pomůcky stále snižují. Naší škole, při stejném počtu žáků a nárůstu počtu odučených hodin, klesly za posledních pět let tyto prostředky z 600 000 na 200 000 Kč. V zemích, se kterými se náš stát snad ještě stále chce srovnávat, je situace úplně jiná. Například ve zmíněné Anglii má každá škola speciální pracovní pozici metodiků, jejichž úkolem je zavádění inovací do výuky, vytváření vyučovacích postupů a organizování vzdělávacích aktivit pro učitele. Učitelům jsou k dispozici i jako poradci a supervizoři.*

7) Co by mohlo přispět k většímu rozvoji vzdělávání učitelů (příspěvky státu apod.)?

- *Jasně požadavky na to, jakou úlohu ve vzdělávání má učitel mít. Musíme si uvědomit, že učitelé v současné době plní celou řadu úkolů, na které na školách nebyli a nejsou systémově připravováni. Značnou měrou suplují rodinu, mají maximální odpovědnost a minimum pravomocí. V momentě, kdy si stát usmyslí, že rodina neplní v něčem optimálně svoji funkci, nebo se objeví celospolečenský problém, přenesení úkol na školu. Tak máme za úkol vychovávat žáky sexuálně, eticky, protidrogově, mediálně, multikulturně, environmentálně, finančně, čtenářsky... Máme omlouvat jejich absence, aniž bychom mohli účinně zjišťovat, zda žáci nepodvádějí, agresi řešit domluvou bez opory v legislativě a radit v oblasti profesní orientace. Učitel musí administrovat, psát granty, aby zalepil propady v rozpočtu, vyhledávat bezpečnostní rizika a vykonávat dozory nad žáky. Dále organizovat kurzy a exkurze, přičemž má absolutní odpovědnost za chování žáků, musí být k dispozici rodičům a mnohdy snášet neadekvátní útoky na svoji osobu z jejich strany. Pedagogové v uplynulých letech zpracovávali*

školní vzdělávací programy (komplexní rozpis výuky pro jednotlivé předměty – na naší škole dokument o více než 450 stranách), které současný ministr zpochybňuje. Musí připravovat státní maturity, které zvýšily administrativní nároky na škole o přibližně 20 % a přinášejí vše jiné než objektivní zhodnocení úrovně vzdělání. Všimněte si, že jsem ještě neuvedl, že se má pedagog vzdělávat ve své profesi a že má také učit svým předmětům.

8) Liší se přístup ke vzdělávání učitelů na odlišných typech škol? Pokud ano, jak?

- *To nemohu posoudit, neboť nemám hlubší zkušenosti s jinými typy škol. Domnívám se však, že na typu školy nezáleží. Záleží na tom, zda patří mezi těch 15 – 20 %, které nerezignovaly a snaží se o rozvoj, nikoli o pouhé přežití.*

Robert Novák, ředitel Gymnázia J. K. Tyla v Hradci Králové